

DÜNYA TARİHİNİ ETKİLEYEN GÖÇLER VE TÜRK MİLLETİNİN ETKİSİ

H.Mustafa ERAVCI-Tanju ATEŞ*

Özet:

Bozkır Göçebelik Kültürü İslâm öncesi ve sonrası dönemde Türk Milletinin siyasi, iktisadi, ictimai, dini, kültürel yapıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Atlı bozkır göçebe kültüre adapte olan Türk Milleti, tarihi süreçte birçok coğrafyaya göçler gerçekleştirmiştir. Türkler, farklı coğrafyalara yaptıkları göçler ile göç ettikleri coğrafyalarda ana değişimleri ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Türklerin dünya tarihin seyrini değiştiren üç büyük göçte büyük etkileri olmuştur. Bunlar Kavimler Göçü, Selçuklular döneminde Anadolu'ya yapılan göçler ve Yeni Kıtaların keşfi ve bu kıtaya yapılan göçler.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Göç ve Türkler.

Abstract

Bozkır Nomadic Culture has an important influence on the political, economic, religious, cultural structures of the Turkish Nation before and after Islam. The Turkish Nation, which is a steppe nomadic cultural adept, has migrated to many geographies in the historical process. The Turks brought major changes and transformations to the geographies they migrated with the migration they had made to different geographies. The Turks have had great influences on the three great migrations that have changed the course of world history. These are the migration of kavimler, the migrations made to Anatolia during the Seljuk period and the discovery of new continents and migration to this continent.

Key Words: History, Migrations, Turks.

Giriş

Tarih boyunca çok çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan göçler; mekanların, şehirlerin, ülkelerin, coğrafyaların, kıtaların siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, dini yapısı üzerinde büyük değişimlerde bulunmuştur. Göçler, İnsanlık tarihi ile paralellik gösterir. İnsanoğlunun bulunduğu bütün mekânlar, yöreler, coğrafyalar ve kıtalarda farklı etkenler ve nedenlere bağlı olarak göçler meydana gelmiştir. Tarih kitapları ve kutsal dinlere ait metinler göç olgusunu çeşitli nedenler ve faktörlere bağlı olarak sürekli işlemiştir.¹

İnsanoğlu ilk çağlarda ilk önce göçebe olarak yaşıyordu. Göçebe bir hayatı yaşayan insanoğlunun hayatında göç etmek olgusu hayatın normal bir evresi olmuştur. Kısa süreli ve sürekli göçler sürekli bir şekilde yapılıyordu. İlk çağlarda insanlar tarafından farklı coğrafyalara yapılan göçlerle farklı kültürler, medeniyetler, ırklar ve milletler oluştu.²

İnsanoğlunun toprağı işlemeyi keşf etmesiyle beraber yerleşik hayata geçmiştir. Ancak insanoğlunun yerleşik hayata geçmesi göç olgusunu insanların yaşamından çıkarmamıştır. İnsanların tarihsel süreçte farklı mekânlar, yöreler, bölgeler, coğrafyalar ve kıtalar arasındaki hareketleri ve göçleri farklı etkenler ve nedenlerle devam etmiştir. Göç olgusu, İnsanoğlunun daha iyi hayat sürdürmek düşüncesiyle yakından ilgilidir. İnsanlar; doğal şartlar ve insani şartlara bağlı olarak kendi yaşamının yaşanmaz hale gelmesi, yaşadığı yerin ve mekânın kendisi, ailesi ve nesilleri için tehlikeli ve yaşanmaz hale gelmesi nedenlerine bağlı olarak göç olgusuyla yaşadıkları yerleri terk etme düşüncesine kapılmıştır.³

Göç olgusu İslâm öncesi ve sonrasındaki dönemlerde Türklerin tarihinde de önemli bir yer kaplamıştır. Türkler, tarihin birçok dönemlerinde anayurtları olan Orta Asya'dan farklı coğrafyalara

*Prof.Dr., Öğretim üyesi ve Doktora Öğrencisi. Yıldırım Bayezid Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Ana Bilim Dalı. İran-Fars Araştırmacısı.

¹Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi, Nobel Yayınları, Ankara-2015, s.8-11.

²Adıgüzel, a.g.e., s.12-14; Haki Demir, Medeniyetin Göç Vakti, Çıra Yayınları, İstanbul-2014, s.13-17.

³Adıgüzel, a.g.e., s.15-17; İbrahim Balcıoğlu, Sosyal ve Psikolojik Açından Göç, Elit Kültür Yayınları, İstanbul-2007, s.17-21.

göç ederek gittikleri coğrafyalarda hâkim ırk olmuşlardır. Göç edilen coğrafyada yeni devletler kurarak medeniyet götürmüşlerdir. Türklerin göçebe bir hayat sürmesi, hayvancılıkla uğraşması ve atları evcilleştirmeleri göç olgusunu Türklerin hayatında kolay ve rahat bir olgu haline getirmiştir.⁴

1.Göç Nedir veGöçlerin Nedenleri

Göç; kişilerin yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmeleri hareketinin genel adıdır. Bu hareket ülke içinde, ülke dışında, yöreler arasında, coğrafyalar arasında, kıtalar arasında olabilir. Bireyler, topluluklar, milletler; çeşitli nedenlerle buldukları mekânları, coğrafyaları ve kıtaları terk ederek başka mekânlara, coğrafyalara ve kıtalara göç etmiştir. Birey, toplum ve millet açısından göç; sadece mekânsal bir yer değiştirme değildir. Çok boyutlu bir değişimin genel adıdır.⁵Canlı ile doğduğu ve yaşadığı mekân ve yer arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Canlılar içerisinde en önemli yer edinen İnsan ve onun içinde yaşadığı sosyal mekân ve fiziki çevrenin önemi çok büyüktür.⁶

Göç veya göçler; mekânsal değişimin yanında birey, toplum ve milletlerin anlam ve değer dünyasının değişimi ve dönüşümünü ifade etmektedir. Bu değişim ve dönüşüm terk edilen ve yerleşilen yeni mekânla birlikte yeni mekânlardaki insanlar, değerler, kültürler ve insan ile ilgili ne varsa etkilenir. Terk edilen ve yerleşilen yer ve göçenler ve göçülen yerdekilerin nitel ve nicel özelliklerindeki farklılıkların yanında göç nedeni, kapsamı ve işleyiş sürecindeki farklılıklar her göçü bir diğerinden farklı kılmıştır.Bu farklılıklar her bir göçün birey, toplum ve mekâna yönelik etkisinin ve yansımalarının değişmesine neden olmuştur.⁷

Göç ve göçler siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, dini alanlarda hem göç ile gelenler, hem de sakinler için yeni koşullar ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal yapıda büyük çaplı değişim ve aşınmaya neden olan göç hem sorunları hem de fırsatları beraberinde getirmiştir. Ülkeler; göçlerin fırsatlarından faydalanmak istiyorsa göçenler ve göçmenlere yaşam alanları oluşturup onları kendi millet ve devletlerine adapte etmişlerdir.⁸

Göçlerin oluşmasında çok farklı nedenler vardır.Doğal nedenler, siyasi nedenler, askeri nedenler, ekonomik nedenler, dini ve mezhebi nedenler, sosyal ve kültürel nedenler gibi birçok nedensel faktörler ve etkenler göçlerin oluşmasına neden olmaktadır. Birey, toplum ve milletler farklı nedenlerle tarihsel süreçte birçok göç hareketini gerçekleştirmiştir.⁹

Göç ve göçler; tarih boyunca mekânlar, toplumsal ve siyasal aidiyet ve kimliklerin oluşmasında çok önemli bir etken olmuştur. İnanç, vatan, millet, devlet, etnisite, kavim, kabile ve aile gibi sosyal ve siyasal birlikteliklerin veya ayrışmaların oluşmasında göçler önemli roller oynamıştır.¹⁰

İnsanlar, toplumlar ve milletler yaşadıkları yerleri, mekânları ve coğrafyaları çeşitli nedenlerle terk etmişlerdir. Bu nedenler çok boyutlu ve kapsamlı nedenlerdir. Doğal hadiseler göçlerin asıl nedenlerinden biridir. Siyasi nedenler, sosyal ve kültürel nedenler, ekonomik nedenler, dini ve mezhebi nedenler, askeri nedenler ve diğer başka nedenlere bağlı olarak İnsanoğlu yaşadığı yerlerden başka yerlere göç etmiştir.¹¹

2.Türklerin Tarihte Etkide Bulunduğu Üç Önemli Göç Hareketi

Tarihte yeryüzünün büyük bir kısmını etkileyen birçok göç hareketleri gerçekleşmiştir. Yeryüzünün büyük bir kısmını etkileyen göçler ilkçağlardan günümüze kadar sayısız örneklerle doludur. Tarihte sonuçları itibarıyla üç tane çok önemli göç hareketi vardır. Bunlar: Kavimler Göçü, Selçuklular döneminde Anadolu'ya yapılan Müslüman Türk göçleri ve Avrupalılar tarafından XV. Yüzyılda keşf edilen Yeni Kıtalaraya yapılan göçlerdir. Bu göçler; sonuçları itibarıyla dünyanın siyasi, askeri, ekonomik, sosyal, kültürel, dini, yapısını etkileyen sonuçları doğurmuştur.¹²

Tarihteki bu üç önemli göç hareketleri ile beraber devirler ve dönemler kapanmış. Yeni devirler ve dönemler başlamıştır. Kıtaların ve coğrafyaların siyasi, sosyal,kültürel, ırki ve dini olarak kökten

⁴Erdoğan M. Murat-Ayhan Kaya, Türkiye'nin Göç Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul-2016, s.6-10.

⁵Erdoğan-Kaya, a.g.e.,s.13-14.

⁶Lain Chambers, Göç, Kültür ve Kimlik, (çev.İsmail Türkmen), Ayrıntı Yayınları,(2.bsk), İstanbul-2017, s.16-18.

⁷Chambers, a.g.e., s.19-22.

⁸Chambers, a.g.e., s.23.26; Fatma Balcı Yürür, Kutlu Göç, Türk Dünyası Vakfı Yayınları, Ankara-2013, s.71-76.

⁹Chambers, a.g.e., s.30-33.

¹⁰Cemal Yalcın, Göç Sosyolojisi, Anı Yayınları, İstanbul-2014, s.35.36.

¹¹Yalcın, a.g.e., s.39-40.

¹²Hasan Erimez, Bin Yılın Göçü, Ötügen Yayınları,İstanbul-2017, s.107-110.

değişimlerini beraberlerinde getirmiştir. Bu üç göçün oluşmasında ve yaşanmasında Türk milleti asıl nedenleri teşkil etmiştir.¹³

2.a.Kavimler Göçü

Türkler, tarih boyunca yaşadıkları coğrafya olan Orta Asya'dan batıya, kuzeye, doğuya ve güneye birçok göç hareketini gerçekleştirmiştir. M.S. IV. Asırda Çin karşısında yenilgiler alınmıştı. Çin'in siyasi ve askeri baskıları artmıştı. Şiddetli bir kuraklık vardı. Göçebe ve hayvancılık ile uğraşan Türkler, hayvanlarına otlaklar ve meralar bulmakta zorlanıyorlardı. Diğer taraftan nüfusun artması, yaşam koşulların kötüleşmesi, Türk boyları arasındaki çatışmalar,gibi nedenlerle Türk toplulukları ve boyları M.S.IV. Asırda Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya doğru göç hareketine başlamıştır.¹⁴

M.S. IV. Asırda Batı'ya doğru göç eden Türk kavimleri ve boyları dünyanın en büyük göçlerinden biri olan kavimler göçünü başlatmıştır. Kavimler göçü sırasında Türk boyları Anayurtları olan Orta Asya'dan kuzeye, batıya, doğuya ve güneye göçler gerçekleştirmiştir. Ancak Kavimler göçünün ana merkezini Orta Asya'dan Avrupa kıtasına doğru gerçekleşen göçler olmuştur. Orta Asya'dan göç eden bu Türk boyları ve kavimleri ilk önce Hazar gölü ve Aral gölü arasında yerleşmiştir. Ancak arkadan gelen diğer Türk boylarının sıkıştırılmaları ve bu bölgedeki otlak ve meraların yeterli olmaması gibi nedenlerle batıya doğru ilerlemeler devam etmiştir.¹⁵

Batıya doğru hareket eden bu Türk boyları ve toplulukları Alanlar, Ostrogotlar, Vizigotlar, gibi Cermen kavimlerle savaşarak onları göçe zorlamıştır. Cermen kavimleri olan Ostrogotlar ve Vizigotlar diğer Cermen kavimleri olan Gotlar, Vandallar, Gepitler, topraklarına girerek onları Avrupa içlerine doğru göçe zorlamıştır.¹⁶Vizogotlar, Ostrogotlar, Franklar, Gotlar, Vandallar, Gepitler, gibi Cermen Kavimleri Roma İmparatorluğu topraklarına girerek Roma topraklarında büyük bir galayana ve karışıklığa neden oldular. Roma İmparatorluğu, Cermen kavimlerinin baskıları ve saldırıları sonunca M.S.395 yılında ikiye ayrıldı. Batı Roma devleti M.S.410 yılında Cermen kavimleri tarafından ortadan kaldırıldı. Avrupa'daki Cermen kavimleri tarafından Roma toprakları işgal edilmiştir.¹⁷ Avrupa coğrafyasında Avrupa Hun devleti Atilla önderliğinde kuruldu. Atilla; yaptığı seferler ile Roma ve Bizans imparatorluğu için tehlikeli bir hükümdar olmuştu.

M.S. IV. Asırda gerçekleşen kavimler göçü bütün bir Avrupa, Orta Asya ve Ortadoğu coğrafyasını etkiledi. Kavimler göçünün sonucunda Avrupa'nın bugünkü siyasi, sosyal ve kültürel yapısı ortaya çıkmıştır. Kavimlerin birleşmesiyle yeni milletler ve ırklar ortaya çıkmıştır.Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmıştır. İlkçağ sona ermiş ve Ortaçağ başlamıştır. Avrupa coğrafyasında günümüzde yaşayan Vikingler, Germenler, Alanlar, Saksonlar, Frenkler gibi milletler yerleşerek bugünkü Avrupa milletlerinin temeli atılmıştır. Farklı kültürlerin karışımıyla yeni kültürler ortaya çıkmıştır.¹⁸

2.b. XI. Yüzyılda Anadolu'ya Göçler

Türkler, X. Asırda İslâm dinini kabul ettiler. İslâm dinini kabul eden Türkler, teşkilatlı yapılarıyla ve savaşçı ruhlarıyla Orta Asya'da ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı devletini kurdular. Oguzların Kınık boyundan olan Selçuklular; 1037 Nesa, 1038Serah, 1040 yılında ise Dandanakan savaşlarıyla Horasan bölgesinde Selçuklu devletini kurdu.Selçuklu devleti kurulduktan sonra birçok Türk boyu Selçuklu devletinin kurulduğu coğrafya olan Horasan'a göç ederek Selçuk hâkimiyetine girdi. Horasan coğrafyasının Selçuklu hâkimiyetindeki Türk boylarına dar gelmesi ve Horasan coğrafyasındaki meraların ve otlakların az olması nedeniyle Tuğrul Bey; Horasan coğrafyasındaki Türk boylarını Anadolu coğrafyasına doğru yönlendirdi.¹⁹

Anadolu,Müslüman Türk boyları için her yönüyle ilgi çekici bir coğrafyaydı. Öncelikle burada Ermeni, Gürcü, Rum gibi Hristiyan milletler yaşıyordu. Yeni Müslüman olan ve İslâm dünyasının serdarlığını eline alan Türk milletinin gaza ve cihat politikası için önemli bir coğrafyaydı.

¹³Erimez, a.g.e., s.177-120.

¹⁴KorolyCzegledy, Bozkır Kavimlerinin Doğudan Batıya Göçleri, Doruk Yayınları, İstanbul-2016,s.61-65.

¹⁵Czegledy, Doğu-Batı Göçleri, s.77-80; Bahaeddin Ögel, İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi,, Türk Tarih Kurumu, Ankara-2016, s.109-113.

¹⁶Czegledy, Doğu-Batı Göçleri, s.82-84., Ögel, a.g.e., s.116-119.

¹⁷MichellMaffesoli,Göçebelik Üzerine,(çev.Mahir Ender Keskin), Bağlam Yayınları, İstanbul-2016, s.199-121.

¹⁸Maffesoli, a.g.e., s.122-124; Jean-Paul Roux, Türklerin Tarihi(Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl),Kabalıcı Yayınları, İstanbul-2017, s.300-310.

¹⁹KorolyCzegledy, Bozkır Halklarının Göçü, Kesit Yayınları, İstanbul-2009, s.99-102.

İkincisi Anadolu coğrafyası siyasi olarak karışıklık içindeydi. Rumlar, Ermeniler ve Gürcüler siyasi ve askeri alanlarda birbirleriyle mücadele ediyorlardı. Anadolu'nun geniş bir coğrafya olması ve otlak ile meralar bakımında zengin bir coğrafya olması, Türklerin fetih ruhu, gibi nedenler Türk boylarını Selçukluların önderliğinde XI. Yüzyılda Anadolu coğrafyasına yönelmiştir.²⁰

Selçuklu Kuvvetleri ve Türk boyları Anadolu coğrafyasında Ermeniler ve Gürcüleri yenerek Kafkaslara yerleşti. Ermeniler ve Gürcüler; Selçuklu Türkmen boylarını durduramayınca Bizans devletinden yardım istedi. Bizans İmparatorluğu, Rum, Gürcü ve Ermeni kuvvetlerinden oluşan bir orduyu Selçuklu Türklerinin Anadolu'ya doğru ilerleyişini durdurmak için gönderdi ise de; 1048 Yılında Hasan Kale Savaşında Selçuklu kuvvetleri bu orduyu bozguna uğratarak Anadolu'ya olan akınlarına hız verdi. Nitekim Tuğrul Bey döneminde Selçuklu devletinin fetih politikası batı yönlü bir politikaydı.²¹

Ayrıca Sultan Alparslan döneminde birçok Türk boyu Anadolu'ya gelerek Anadolu'da fetih hareketlerine hız vermişti. Elazığ, Malatya, Kayseri, Konya, Tokat, Ankara gibi Bizans'ın Anadolu'daki merkezi şehirlerine Türkler akınlarının yapıldığı şehirlerdi. Bizans İmparatoru Romen Diyojen, Selçuklu Türklerinin Anadolu'daki ilerleyişini durdurmak ve Türkleri Anadolu'dan atmak için Rum, Ermeni, Gürcü, Peçenek, Frank, Norman, Slav, Abaza, Uz gibi ırklardan oluşan 60.000 kişilik bir ordu ile Selçukluların üzerine geldi. Sultan Alparslan ise 40.000 Kişilik Türkmen boylarından oluşan bir süvari ordusuyla 1071 Yılında Malazgirt ovasında Bizans Ordusu karşısında büyük bir zafer kazandı. Malazgirt zaferiyle Anadolu kapıları Müslüman Selçuklu Türklerine açıldı. Bizans devleti; Selçuklu Devleti ve Türk boyları karşısında savunma durumuna geçti. Selçuklu hâkimiyetindeki Türk boyları kısa sürede Anadolu coğrafyasını baştanbaşafeth etti. Anadolu coğrafyası Müslüman Türk boyları için yurt oldu.²²

1085 yılında Süleyman Şah önderliğinde Anadolu Selçuklu devleti İznik'te kuruldu. Ancak daha sonra Haçlı seferleriyle Anadolu Selçuklu devletinin merkezi Konya şehrine taşınacaktır. Anadolu coğrafyasında Selçuklu devleti kurularak Anadolu'da büyük bir merkezi Türk devletinin kurulması Anadolu'nun hızla Türk ve Müslümanlaşmasını sağlamıştır.²³

2.c. Osmanlı Fetihleri ve Avrupalıların Yeni Dünya Göçü

1243 Yılında Anadolu Selçuklu devleti Köseadağ savaşında Moğollara yenildi. Köseadağ savaşının yenilgisiyle Anadolu'da Türk siyasi birliği bozuldu. İkinci Beylikler dönemi başladı. Karamanoğulları, Germiyanogulları, Karesioğulları, Saruhanogulları, Candarogulları gibi Türk Beylikler Anadolu'da hâkimiyet mücadelesine girdiler. Osmanlı Beyliği bu dönemde Söğüt ve Domaniç taraflarında küçük bir uç beyliğiydi. Osmanlı Devleti; Osman Bey ve Orhan Bey dönemlerinde Bizans odaklı fetihlere başlayarak kısa sürede Osmanlı devletini kurdu. I. Murad döneminde ise Osmanlı devleti Rumeli ve Balkanlarda geniş fetih hareketleri gerçekleştirdi. Yapılan fetihlerle Osmanlı devleti Rumeli ve Balkanlarda kalıcı bir devlet haline geldi. Yıldırım Bayezid döneminde 1402 Ankara savaşında Osmanlı devleti Timur'a yenilerek Fetret devrine girdi. Ancak Çelebi Mehmet döneminde Osmanlı Fetret dönemine son vererek Anadolu ve Balkanlarda devletin birliğini tekrar sağladı.²⁴

II. Murad ve Fatih dönemlerinde Osmanlı devleti Batı ve Doğu'daki fetih hareketlerine tekrar ağırlık verdi. II. Murad döneminde Varna ve II. Kosova savaşlarında Avrupalı güçler yenilerek Osmanlı devletinin Avrupalı devletlerden daha üstün olduğu ortaya çıktı. Osmanlı devletinin Batıda üstün siyasi güç olduğu kanıtlandı. Fatih Sultan Mehmet; doğu ve batıdaki sorunları hal ettikten sonra bütün dikkati ile Bizans devleti ile uğraştı. Bizans Devleti, 1452 yılında kuşatıldı. Uzun bir kuşatma ve yıpranma savaşından sonra İstanbul (Konstantinapolis), feth edildi. İstanbul'un feth edilmesi dünyadaki güç dengesini değiştirmişti. Ortaçağın kapanmasına Yeniçağın başlamasına neden oldu.

²⁰Czegledy, Bozkır, s.106-110.

²¹Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti, Ötüken Neşriyat, İstanbul-2017,(21.bsk), s.216-218.

²²Turan, Medeniyet,s.240-246.

²³Osman Turan, Selçuklar ve İslâmiyet, Ötüken Yayınları, İstanbul-2011, s.88-91.

²⁴Cahun, a.g.e., s.210-213., Hüseyin Arslan, XVI. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskan, Göç ve Sürgün,Kaknüs Yayınları, İstanbul-2015, s.17-22.

Avrupa'da Türk ve Osmanlı üstünlüğü kanıtlandı. Osmanlı fetihlerinin Balkanlarda ve Avrupa'da hızlanmasını sağladı.²⁵

Fatih Sultan Mehmet döneminde ise Akkoyunlu devleti ile 1473 Otluk Beylik savaşı yapılarak Osmanlı devletinin doğu sınırı güvenceye alındı. 1461 yılında Trabzon Rum İmparatorluğu ortadan kaldırıldı. Karaman oğullarına son verildi. Fatih ile beraber Osmanlı devletinin Doğu ve Batıda en güçlü devlet olduğu kanıtlandı.²⁶

Fatih'ten sonra Yavuz Sultan Selim döneminde 1514 Çaldıran Savaşı ve sonrasında Osmanlı devleti Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini ile Irak Bölgesini fethetti. 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye savaşlarıyla Suriye, Lübnan, Filistin, Sudan gibi Arap coğrafyasını feth edildi. İpek ve Baharat yolunun batıdaki güzergâhları Osmanlı devletinin eline geçti.²⁷

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Avrupa'da 1521 Belgrad'ın fethi, 1526 Mohaç zaferi, 1529 Viyana kuşatması Avrupalı devletleri korkutmuştu. 1538 yılında Akdeniz'de Preveze deniz zaferiyle Akdeniz bir Türk gölü haline geldi. Osmanlı devletinin Batıdaki fetihleri, Akdeniz'in bir Türk gölü olması ve İpek ve Baharat yollarının batı güzergâhının Osmanlı devleti eline geçmesiyle Avrupa devletlerini yeni ticaret yollarını aramaya sevk etti.²⁸

Avrupalı devletler İstanbul'un fethi ve sonrasındaki tarihlerde yeni arayışlara girdiler. Bu arayışlar sonucunda Avrupalılar; Amerika ve Avustralya kıtalarını keşf ettiler. 1492 yılında Avrupa'dan Amerika kıtasına yoğun bir göç olmuştur. Portekiz, İspanyol, İngiliz, İtalya, Fransa, Hollanda gibi Avrupa ülkelerinden Amerika kıtasına yoğun bir göç gerçekleşti. Amerika kıtasına yerleşen Avrupalılar, Amerika kıtasındaki yerli halkı katli ederek ortadan kaldırdı. Bu göçler sonucunda Amerika kıtasının Hristiyanlaşmasına ve Avrupa ırklarının merkezi haline gelmesini sağladılar. Amerika kıtası Avrupa'dan gelen göçlerle siyasi, dini, kültürel ve ırki olarak değişim yaşadı ve Avrupalı ırkların hâkim olduğu kıta haline geldi.²⁹

Avustralya ve Yeni Zelandada kıtalarında Hollanda ve İngilizler tarafından keşfi ve buraya Avrupalı ırkların göçü oldu. Yoğun göç sonucu Avustralya ve Yeni Zelandada kıtalarında yeni Avrupalı ırklar hâkim ırk ve millet haline geldi. Böylelikle Hristiyan dünyası yeni kıtaların keşfi ve buralara göçlerle geniş bir coğrafyayı hâkimiyetlerine almanın yanında Hristiyanlığın iki büyük kıtada yayılmasını neden olmuştu.³⁰

Sonuç

Göç olgusu insanoğlunun tarihi serüveni kadar eskidir. İnsanoğlunun dünya üzerine ayak basması ve dünyayı kendisi için yaşam merkezi kılma düşüncesi göç olgusunu insan hayatında zorunlu kılmıştır. Dünyayı tanımaya başlayan insanoğlu çoğalarak dünya üzerinde farklı coğrafyalar, bölgeler ve iklimleri tanıyarak yerleşmiştir. Farklı coğrafyalar ve bölgelere yerleşen insanoğlu değişik kültürleri, medeniyetleri, dilleri ve milletleri oluşturdu. Bu süreç Ortaçağ döneminde de devam ederek günümüze kadar devamlılık arz etmiştir.

Dünya tarihinde Türklerin göç politikaları ve göçleriyle tarihi olayların ve dönemlerin seyri değişmiştir. İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ ve Yakınçağ asırlarında Türkler Orta Asya, Orta Doğu, Avrupa, Uzakdoğu, coğrafyalarına sayısız göçler yapmıştır. Türk Milletinin dünyanın tarihi yapısını ve dokusunu değiştiren üç büyük göçte muazzam bir etkisi olmuştur. Bu göçler; Kavimler Göçü, Müslüman Türklerin Anadolu'ya göçü ve Yeni Dünyaya yapılan göçlerdir. Dünya tarihindeki bu üç büyük göç ile kıtaların ve coğrafyaların siyasi, askeri, sosyal, kültürel, dini yapıları değişime uğramış ve Dünya'nın siyasi, kültürel ve dini alanlarda yeniden şekillenmesine başat faktör olmuştur.

²⁵Oral Sander, Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü, İmge Yayınları, Ankara-2016, s.144-148.

²⁶Arnd-Michael Nohl, Göç ve Kültürel Sermaye, (çev. Türkiş Noyan), Kitaevi Yayınları, İstanbul-2011, s.119-125, Sander, a.g.e., s.150-154.

²⁷Tuncer Baykara, Türk Kültür Tarihine Bakışlar, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara-2009, s.177-180.

²⁸Nohl, a.g.e., s.128-134, Baykara, a.g.e., s.185-188.

²⁹Suraiya Faruqi, Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya, (çev. Ayşe Berktaş) Kitabevi Yayınları, (2.bsk), İstanbul-2017, s. 170-175.

³⁰Adem Kara, Osmanlı Göçleri ve Neticeleri, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul-2007, s.90-99.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel,Yusuf,Göç Sosyolojisi, Nobel Yayınları, Ankara-2015.
- Arslan, Hüseyin,XVI. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskan, Göç ve Sürgün,Kaknüs Yayınları, İstanbul-2015.
- Balcıoğlu, İbrahim,Sosyal ve Psikolojik Açıdan Göç, Elit Kültür Yayınları, İstanbul-2017.
- Balcı Yürür, Fatma,Kutlu Göç, Türk Dünyası Vakfı Yayınları, Ankara-2013.
- Baykara, Tuncer; Türk Kültür Tarihi Bakışlar, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara-2009.
- Cahun,Leon, Asya'nın Tarihine Giriş(Türklerin ve Moğollar) (çev.İnan Kaya), Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul-2014.
- Chambers, Lain,Göç, Kültür ve Kimlik, (çev.İsmail Türkmen), Ayrıntı Yayınları,(2.bsk), İstanbul-2017.
- Czegledy,Koroly,Bozkır Halklarının Göçü, Kesit Yayınları, İstanbul-2009.
- ....., Bozkır Kavimlerinin Doğudan Batıya Göçleri, Doruk Yayınları, İstanbul-2016.
- Demir, Haki,Medeniyetin Göç Vakti, Çıra Yayınları, İstanbul-2014.
- Erdoğan-M. Murat-Ayhan Kaya;,Türkiye'nin Göç Tarihi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul-2016.
- Erimez, Hasan,Bin Yılın Göçü, Ötüken Yayınları,İstanbul-2017.
- Faruqi,Suraiya,Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya,(çev.Ayşe Berkta) Kitabevi Yayınları, (2.bsk), İstanbul-2017.
- Göker, Göksel,Göç, Kimlik, Aidiyet, Literatör Yayınları, İstanbul-2015.
- Kara,Adem; Osmanlı Göçleri ve Neticeleri, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul-2007.
- Maffesoli, Michell; Göçebelik Üzerine,(çev.Mahir Ender Keskin), Bağlam Yayınları, İstanbul-2016.
- Nohl,Arnd-Michael,Göç ve Kültürel Sermaye, (çev.Türkis Noyan), Kitaevi Yayınları, İstanbul-2011.
- Ögel,Bahaeddı; İslâmiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Ankara-2016.
- Roux, Jean-Paul,Türklerin Tarihi(Pasifikten Akdeniz'e 2000 Yıl),Kabalıcı Yayınları, İstanbul-2017.
- Sander, Oral,Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü, İmge Yayınları, Ankara-2016.
- Turan, Osman,Selçuklar ve İslâmiyet, Ötüken Yayınları, İstanbul-2011.
- Turan, Osman,Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti, Ötüken Neşriyat, İstanbul-2017,(21.bsk).
- Yalcın, Cemal,Göç Sosyolojisi, Anı Yayınları, İstanbul-2014.